

De oecumene van Haaksbergen

‘Het Jeruzalem van Twente’

Vijf gebedshuizen op een paar vierkante meter. In het Twentse Haaksbergen weten ze elkaar te vinden, zeker in coronatijd. “Het gaat uiteindelijk om mensen.”

“Van oudsher heeft dit dorp de naam van ‘het Jeruzalem van Twente’. Binnen een straal van honderdvijftig meter bevinden zich vijf gebedshuizen: de rooms-katholieke Pancratiuskerk, de sjoel van de Liberaal Joodse Gemeente Twente, de voormalige gereformeerde kerk (niet meer in gebruik), de voormalige hervormde kerk (sinds 2016 het gebouw van de protestantse gemeente) en daarenboven nog de moskee.”

Aan het woord is Job Stein, predikant van de Protestantse Gemeente Haaksbergen. We spreken hem samen met Bert Oude Engberink, voorzitter en chazan van de Liberaal Joodse Gemeente Twente. “Voor de Tweede Wereldoorlog hadden veel mensen een niet al te hoge scholing”, zo vult Oude Engberink aan, “maar dat gold niet voor de dominee, de pastoor, de notaris en de chazan. Zij hadden een vriendschappelijke band en bespraken klassieke werken. Dat was in die tijd al bijzonder. Nog steeds is die sfeer herkenbaar. Voor Twentenaren geldt: als ze in Amsterdam iets verzinnen wat wij moeten doen, ga dan eerst zelf eens overwegen of je dat ook vindt. Je bent dorpsgenoten met elkaar.”

Textielbaronnen

Stein: “De tijd voor en na de oorlog werd ook wel gedomineerd door de textielindustrie en de textielbaronnen. Die waren keurig verdeeld over de richtingen. Twente is een rooms-katholiek bolwerk, maar protestanten hadden het voordeel van de staatskerk. Niemand kon eromheen. Dat heeft geleid tot vermenging van tradities en tegelijkertijd dat er met scheve ogen werd gekeken.”

“In elk geval kwam je in die tijd vooral voor je eigen club op”, constateert Oude Engberink. “De onderlinge contacten zijn de laatste vijftig jaar wisselend geweest. Voor ons geldt dat we een kleine joodse gemeente vormen en uit coulance doe je dan mee. Dat gebeurt vooral vanuit menselijke betrokkenheid.”

Links Bert Oude Engberink, rechts Job Stein.

Actiegroep

De Liberaal Joodse Gemeente telt 65 leden inclusief enige niet-joodse partners. Oude Engberink: “De Joodse gemeenschap van Haaksbergen is in verhouding redelijk uit de oorlog gekomen, maar in de jaren zestig is de Joodse gemeente opgeheven. Mensen trokken weg en de synagoge zou gesloopt worden. Een actiegroep verhinderde dat echter en in 1982 werd die opnieuw in gebruik genomen. Onze activiteiten zijn voornamelijk gericht op ons eigen voortbestaan, op joods onderwijs, joodse feestdagen en levensmomenten.”

De sjoel van de LJG Twente was in verband met de coronamaatregelen te klein voor de Hoge Feestdagen. De LJG kon bij haar burens terecht, in de Protestantse Kerk. Op deze foto worden net voor Jom Kipoer de Thorarollen overgebracht.

Tegelijkertijd wordt er ook meegedaan met een activiteit als bomen planten over de grens in Duitsland. Oude Engberink: “Uiteindelijk willen we bouwen aan de wereld. We merken ook dat mensen in ons geïnteresseerd zijn en dan geef ik bijvoorbeeld graag een lezing. Zo verzorgen we ook rondleidingen voor basisscholen.”

Katalysator

Dat geeft zeker een basis voor oecumene, stelt Stein. “Oecumene was altijd iets vrijblijvends. Je kon samen leuke dingen doen zonder dat oecumene je eigenheid echt beïnvloedde. Maar we komen langzamerhand in de ‘oecumene van de onvermijdelijkheid’. Alles wat je doet raakt aan jezelf. De synagoge vormt een soort katalysator. De traditionele tegenstelling is hier rooms-katholiek – protestant en de contacten met de moskee zijn wisselend: wat langer terug heel intensief en de laatste jaren bijna nul. Het was mijn verlangen om als levensbeschouwelijke stromingen nog een tandje verder te schakelen in deze oecumene en voort te bouwen op bestaande relaties. Er loopt al langer een lijntje tussen kerk en synagoge. Zo is er het joodse leerhuis waar van oudsher protestantse gemeenteleden zich bij betrokken voelen. Ook is het protestantse kerkgebouw beschikbaar gesteld als grote feesten niet in de sjoel konden en kunnen worden gevierd.”

Gedenkmoment in coronatijd

Na een eerdere impuls van classispredikant Klaas van der Kamp is er vorig jaar met diverse levensbeschouwelijke stromingen hard gewerkt aan een ‘dorpsbreed interreligieus gedenkmoment in coronatijd’. Vertegenwoordigers van de burgerlijke gemeente,

Vertegenwoordigers van de burgerlijke gemeente en vier religieuze stromingen houden op het dorpsplein van Haaksbergen een interreligieus gedenkmoment in coronatijd.

joden, protestanten, katholieken en humanisten stonden op een oplegger op het dorpsplein. Oude Engberink: “Een religieus gebeuren was het niet echt. Er is vooral uitgesproken dat we naar betere tijden uitzien.” Stein: “Interreligieus betekent dat iedereen voluit in zijn of haar eigen traditie mag staan. Niet de grootste gemene deler, maar doen wat bij je past.”

“Men vond het vooral bijzonder dát er zoiets plaatsvond”, zegt Oude Engberink tot slot. “We stonden er als ménsen, eigenlijk net zoals bij de 4 mei-viering. Het past ook bij eerdere acties samen met vluchtelingen. In Twente kunnen we zoals gezegd goed met elkaar overweg: ‘Ik heb er problemen mee, maar ik vind jou wel aardig ...’”

Over de grens

Haaksbergen heeft een stedenband met de Duitse grensstad Ahaus. Zo werden stekjes van de Anne Frankboom uit Amsterdam geplant in Haaksbergen en in Ahaus door scholieren van de Anne Frank Realschule. Ook is sinds lange tijd het gemeentebestuur van Ahaus bij de herdenking op 4 mei aanwezig. Een band om trots op te zijn, beamen Job Stein en Bert Oude Engberink.